

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 TÜRKCİ DERSİ BİTİRME TEZİ

“ KADINLARA KAPALI! ”

Cat: 1

Sözcük Sayısı: 3.998

Araştırma Sorusu: Reşat Nuri Güntekin'in “Bir Kadın Düşmanı” adlı yapıtında odak figür Ziya'nın yaşadığı olaylarla kişilik değişimi nasıl ele alınmıştır?

İçindekiler

GİRİŞ.....	2
1. Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı yapıtındaki odak figür Ziya'nın kişilik özellikleri.....	3
1.1. Fiziksel Özellikleri.....	3
1.2. Tutum ve Davranışları.....	5
1.3. Konuşmaları.....	7
1.3.1. Karşılıklı Konuşmalar.....	8
1.3.2. İç Konuşmaları.....	9
2. Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı yapıtındaki odak figür Ziya'nın yaşadığı olaylarla değişimi.....	11
SONUÇ.....	14
KAYNAKÇA.....	16

GİRİŞ

Yazınsal yapıtlar belli bir gerçeklik yaratma işlevi görür. Bu amacın gerçekleştirilmesi, yapıtta anlatılan olaylarla doğrudan etkileşimde bulunan figürler aracılığıyla olur. Yapıtta işlenen sorunsal ancak ondan birebir etkilenen kişilerin varlığında anlam kazanabildiğine göre yapıtın sunduğu evrenin her yönüyle anlaşılabilmesi için figürlerin bu anlatım çerçevesindeki gelişimlerinin irdelenmesi gerekir. Bu gelişimler, çoğunlukla figürlerin kurgu boyunca uğradıkları değişimler biçiminde aktarılır ancak okur tarafından algılanmaları dolaylı yoldan gerçekleşir. Öncelikle yapıtın gerçekliği içinde yer alan figürlerin ne yönlerden yansıtıldığı ayırimsanmalıdır. Figürlerin özgün kişisel özellikleriyle birlikte çizilmesi için anlatım sırasında başvurulan tekniklerin yardımıyla okura farklı izlenimler verilir. Figürlerin eylemleri ve konuşmaları, kişiliklerini okura sezdirmek açısından büyük bir öneme sahiptir: *“Bir insanın karakterini yansıtan en iyi vasıta hareketler ve sözlerdir”*¹ (Güneş, 2004: 119). Bu bağlamda betimlemeler ve konuşurmalardan sıkça yararlanılarak figürlerin kişisel özellikleri ayrıntılandırılır.

Figürlerin kurmaca gerçeklik içinde tanıtıldığı boyutuyla kişisel özelliklerinde farklılaşma gözlendikçe olay örgüsünde oluşan kişilik yapıları öncesiyle karşılaştırılır. Bu sayede okur, figürlerin kurmaca gerçeklik koşullarında evrildiği durumla özdeşim kurabilir ve yapıtın ışık tuttuğu sorunsalın sonuçlarını daha anlamlı bir bütünlükte değerlendirebilir. Toplumsal değerlerin ele alındığı kurmaca gerçekliklerde bireyin toplumla ilişkisini göstermek amacıyla bireyin çevresel etkenler karşısında uğradığı değişim anlatımında özellikle incelenen öğelerden biridir. Toplumsal bir uzamda bireysel benliğin oluşumu aşamalar halinde iletilirken okurun içselleştirebileceği bir çatışma durumu yaratılır. Bu çatışma genellikle bireyin toplumdan dışlanmışlığına uzanır.

Reşat Nuri Güntekin’in “Bir Kadın Düşmanı” adlı romanında fiziksel görünüşünden ötürü toplumdan dışlanmış olan odak figürün toplumun değer yargılarıyla çatışması konu edildiği için incelenmeye değer bulunmuştur. Bireysel kimlik edinimi sürecinde toplumdan dışlanmışlığın kişi üzerinde yarattığı etki, odak figürün kendi benliğini oluşturma çabası sırasında geçirdiği değişimler üzerinden yansıtılmıştır. Figürün romanın kurmaca gerçekliğindeki konumuyla yakından bağlantılı olan kişisel özellikleri ayrıntılı olarak işlenmiş ve bu özelliklerdeki değişim üzerinden okura iletiler sunulmuştur. Bu nedenle bu çalışmada amaç, öncelikle odak figür Ziya’nın kişisel özelliklerini incelemek ve edinilen bilgiler ışığında figürün yaşadığı olaylarla

---

¹ Güneş, Sezai (2004) **Anlatım Bilgisi** Nokta Yayınevi

değişimini çözümlenmek olarak belirlenmiştir. Böylelikle okurun kurmaca gerçeklik içinde yaratılan kişiler aracılığıyla kişilik değişimine ilişkin edindikleri ve yaşama ilişkin kazanımları, deneyimleri neler olabilir, çalışma içinde ortaya konacaktır.

1. Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı yapıtındaki odak figür Ziya'nın kişilik özellikleri

1.1. Fiziksel Özellikleri

Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı yapıtında kurmaca gerçeklik içinde otuzlu yaşlarında bir sporcu olan odak figür Ziya, okura öncelikle fiziksel özellikleriyle sunulmuştur. Romanın anlatımında kişilerin Ziya'ya bakış açısını gösteren öznel betimlemelere yer verilerek Ziya'nın en temel özelliği olan yüzünün olağandışı çirkinliği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda çocukluğundan bu yana işaret edilen fiziksel çirkinliği insanlar tarafından bir çeşit uğursuzluğa yorulmuştur. Öyle ki kardeşlerinin güzelliklerinin olumlandığı aile yuvasında fiziksel görünüşüyle bu uyumu bozan kişi olduğu için sürekli yerilmiştir. Ziya'nın küçük yaşında anlamlandıramadığı ancak içindeki hakareti sezebildiği sözleri dile getiren evin hizmetçileri, ailenin Ziya'ya karşı olumsuz olan bakış açısını da göstermiştir: *“Anası gebeliğinde maymuna baktı da ondan... Yerine ecinni yavrusunu bıraktılar... Kim bilir anasının babasının hangi ceza-yı ameli için Allah onlara bu maskarayı verdi”* (Güntekin, 167-168). Sözleri, çocuğa destek kaynağı olması gereken ailede varlığının değersiz olarak algılanmasına neden olmuştur. En yakınlarınca incitilen Ziya, hor görüldükçe hor davranmayı öğrenmiştir. Böylece fiziksel çirkinliğinin ahlakını da yozlaştırmış olduğu bu kötü huylu çocuk en başta aile içinde dışlanmış ve sonrasında da evden uzaklaştırılarak yatılı okula gönderilmiştir.

Okul yaşantısında fiziksel görünüşüne bağlı olarak insanlarla yaşadığı çatışmalar, aile düzleminde yaşadıklarından daha belirgin olup çirkinliğinin derecesini okura kavratır niteliktedir. Aile içerisindeki ötekileştirilmesinin bir uzantısı olarak okulda öğrenciler tarafından ayrıştırılarak zorbalık görmüştür: *“Mektebe çirkin ve vahşi bir hayvan yavrusu salıverilmiş gibiydi. Çocuklar bir an onu rahat bırakmıyorlar, gülse kızıyorlar, ağlasa gülüyorlar, yalvarsa hakaret ediyorlardı”* (Güntekin, 168). Ziya'nın adeta bir ucube olarak arkadaşlarının aşırıya varan alaycılığı ve kıyıcılığına uğramasına rağmen okul yönetimi bile onu korumaktan acizdir, hatta öğretmenler de ara sıra Ziya'ya aynı gaddarlığı göstermektedir. Okul ortamının kendisine tekinsizliği nedeniyle gereksinim duyduğu korumayı ancak kendisinin gözetebileceğini anlayınca kendisini yaman bir kavgacı ve iyi bir sporcu olarak

yetiştirir. Yırtıcı, acımasız ve sporcu kimliğini böylece benimseyen Ziya, ileriki yaşamını da fiziksel yetkinliğine koşut biçimlendirir.

Okul yaşantısından yetişkinlik dönemine süregelerek çirkinliği “kayabalığı” gibi olumsuz birtakım benzetmelerle farklı seslenişlerle özdeşleştirilmesine neden olur. Gerçek adını anılmaz kılan bu takma adlar, çirkinliğinin benliği üzerindeki belirleyiciliğinin göstergesidir. Bununla birlikte çirkinliği insanlar tarafından yadırganan davranışlarına örtüşür bir nitelik olmuştur, olumsuzluklar bu tiksindirici adama rahatlıkla yakıştırılmaktadır: “*Melun bu sefer de ölü taklidi yapar... Zaten bir menhus da suratı var...*” (Güntekin, 35). Yaşamının her evresinde çevresindekiler tarafından dış görünüşüyle yargılanmış olan Ziya’nın okura sunulan yaşamı boyunca iç dünyasıyla ilgilenen kimse olmamıştır.

Romanın kurgu gerçeğinde Ziya’ya karşıt olarak üzerinde durulan güzelliğiyle sunulan diğer odak figür Sara’nın anlatımında Ziya’nın ayrıntılı betimlemesine yer verilmiştir. Sara’nın gözleminde Ziya, düşündüğü gibi iri yapılı olmamasına karşın hareketlerinden fiziksel gücü ayırt edilen bir adamdır. Fiziksel özelliklerindeki karşıtlıktan ötürü Ziya’nın yüzünün incelenmesi ise ayrı bir yer tutar. Sara, onu coğrafya kitaplarının başında farklı ırkları örnekleyen resimlerdeki figürlerin karışımı olarak betimler. Sara’nın anlatısında oluşturduğu imge, Ziya’nın çirkinliğini abartıyla boyutlandırmıştır: Kendi içerisinde bile bir bütünsellik elde edemeyen çirkinliği Sara’nın gözünde bir “*hayret*” ve “*ibret*” kaynağıdır. Bu uyumsuz biçimlemeyi adeta gülünç olarak nitelendirir: “*Cenabı Hakkın binbir isim ve vasfı içinde bilmem bir de “müstehzi” var mı? Herhalde kudret bu Homongolos’u yaratırken çok uğraşmış, harikulade bir karikatür bediası vücuda getirmiş...*” (Güntekin, 58). Bunun yanı sıra Ziya’nın spor yaşamının yüzünde bıraktığı yara izleri biçimindeki yansımalarına dikkat çekerek figürün fiziksel özellikleriyle kişiliği arasındaki bağlantıyı da iletmiştir: “*Kadın düşmanının güzelliklerini tamamlamak için düşmeler ve boğuşmaların, futbol tekmeleri ve boks yumruklarının bu çehrede bıraktığı izleri, yırtıklar ve yamaları da saymalı*” (Güntekin, 59).

Bu bağlamda Ziya’nın kurgudaki işlevselliğindeki belirleyiciliği bakımından önem taşıyan fiziksel özellikleri roman içerisinde ayrıntılı olarak işlenmiş ve çirkinliği ile sporcu kimliği arasındaki ilişki olay örgüsünün ilerleyeceği romanın diğer bölümlerine ilişkin bir ön izlek olarak sunulmuştur. Figürün eylemlerine yön veren bu ilişki, onun tutum ve davranışlarında görünür olarak yansıtılmıştır.

1.2. Tutum ve Davranışları

Romanda odak figür Ziya aykırı tavırları olan biri olarak tanıtılmıştır. Toplumdan yalıtılmış olarak sporcu kafilelerinde yaşayan Ziya, zamanın geniş bölümünü spora ayırmakta ve bu yalıtılmışlıktan seyrek olarak çıkmaktadır. Spor, kafilede lider konumunda olan Ziya'nın önemli bir parçasıdır: *“Homongolos sporcuların hakiki reisidir... Sporun her nev'inde kudretini teslim ettirmiştir”* (Güntekin, 50).

Toplum içine girdiği zamanlarda zindeliğinin olanaklarıyla yaptığı şakalar yüzünden kınanan Ziya'nın topluma aykırılığı da görülmektedir. İstanbul'dan romanın uzamındaki kasabaya doğru yol almakta olan Sara'nın vapuruna yanaşarak boğulma taklidi yapan Ziya'nın alaycı tutumu onun başat bir özelliğidir. İnsanlara sataşarak düşkünlüklerini göstermek onun için alışlagelmiş bir uğraş olmuştur: *“İşte bu Homongolos'un işi erkek, kadın önüne gelenle mütemadiyen eğlenmektir”* (Güntekin, 93). Ziya'nın karşısındakilerin duygu durumunu umursamaksızın yaptığı alaycılık, ona göre eğlendirici ve komik niteliktedir. Vapurda yaptıklarına tanıklık eden kişilere göreyse bir insanın boğulması, bir faciadır. Bu alaysılamalar, karşısındakilerin incinmesine yol açtığından Homongolos'un toplumdan soyutlanmasının nedenlerindedir, diyebiliriz.

Ziya'nın romanda vurgulanan en belirgin özelliği ise duygusuzluğudur. İnsanların karşısında takındığı tavırlarda duygusal etkileşimlerine bir karşılık veremediği görülmektedir. Bir film kahramanı olan yapay insan “Homongolos” olarak adlandırılmasına neden olan, amansız alaycılığı ve küstahlığının verdiği izlenim, her türlü duygusunun yitik olmasıdır:

“Evet... Homongolos kuvvetli, zeki, metin, iradeli, şen, hatta biraz zevzek ve maskara denecek kadar şen bir adamdır. Fakat taş gibi hissizdir... Ölene acımaz ızdırıp çekene güler... Sevgi ve şefkati gülünç bir zaaf addeder... Aşk onun için bir manasız masaldır... Ana, baba, kardeş, evlat muhabbeti onun için izah edilemeyecek bir muammadır... Bu noktai nazardan Homongolos hakiki bir makineden farksızdır...” (Güntekin, 51).

Çevresindekilerin yargısınca Ziya'yı bu alışılmamış eylemlere yönelten ve toplum tarafından dışlanmasına neden olan duygusuzluğudur. Öyle ki doktorun talimatlarını gerekçe göstererek ölüm döşeğindeki arkadaşının nişanlısıyla görüşmesine engel olmuş, iki tarafın feryatlarına rağmen bu ısrarında diretmiştir. Çevresindekilerin aksine başkalarına bağlanmak, merhamet duymak gibi insansı davranışlar gözetmemekte, tersine böyle amaçları küçümsemekte, onları yapanlarla alay etmektedir. Başka bir deyişle, onda insansı hiçbir duygu belirtisi yoktur.

Duygudan yoksun olan Ziya'nın hele aşkı duyumsaması olanaksızdır. Topluluk arasına pek çıkmayan Ziya kadınlardan özellikle sakınır; aslında o “kadın düşmanı” gibi görünür:

“Homongolos gayet cesur hatta bazı noktalarda küstah bir adamdır. Biraz evvel onun sevmek kabiliyetinden mahrum, hissiz bir adam olduğunu, güzelliğin hiçbir nev'inden anlamadığını söylemiştim... Böyle bir insanın bir kadın düşmanı olmasını biraz tabii bulmalı. Homongolos kadınlardan kaçır, bazen zaruri olarak onlarla konuştuğu zaman evvela terbiyeli terbiyeli söze başlar... Sonra kendinin tutamaz, yavaş yavaş sapıtır” (Güntekin, 53).

Ziya'nın tutumu her zaman kadınları kendinden uzaklaştırmaktadır. Zorunlu bir birliktelik olmadıkça kadınlarla arasına hep bir fiziksel mesafe koyarak ilişki kurmaktan kaçınmıştır. Kadınlarla aynı ortamda bulunmasını gerektiren durumlarda ise gururlarını incitecek biçimde belirttiği küçümseyici söylemler ve sergilediği hoyratça davranışlarıyla ilişkisini zedeler. Bu bağlamda dişi kimlikleri saldırıya uğrayan kadınlar, Ziya'yı kendilerine bir düşman olarak değerlendirirler.

Ziya'nın kadın düşmanlığı romanda Sara ile ilişkisinde gösterilir. Ziya, sporcu kafilesinin Sara tarafından davet edildiği köşkte kadınları kalabalıkça görünce derhal oradan uzaklaşmış ancak arkadaşlarının ısrarları üzerine ilkin çekimser kaldığı davete boyun eğmek zorunda kalmıştır. Kendisini bulunduğu ortama yabancılaştıran ve toplumun görgü kurallarıyla uyuşmayan alışagelmedik tutumu onu insanların ilgi odağı kılmıştır. Buna karşın hoşgörülerini aşan bir hoyratlığa vararak insanları yıldırın yine bu “yaban tutumu” olmuştur. Güzelliğiyle insanların beğenisini kazanmayı kanıksamış olan Sara'nın Ziya'dan herhangi bir ilgi görmeyişinden duyduğu içerleme, dosdoğru kadınları aşağılayan sözleri üzerine ona karşı bir kine dönmüştür. Ziya'nın en sonunda yaptığı ölü taklidine aldanarak bir sarsıntı geçirmiş ancak işin aslını öğrenince köşkteki diğer konuklarla birlikte duygularıyla oynanmış olduğunu düşünmüştür. İçi hınç ve nefret duygularıyla harmanlanmış bir öfkeyle sarılan Sara, bu noktadan sonra bütün kadınların intikamını almayı kendine görev edinir. Kendisini kadın düşmanı ilan eden adamın kalbine sinecek, tam aşkına teslim olacağı esnada ona yüz çevirecektir. İnsanların duygularına insafsızlık etmenin öcünü onu kendi duygularına tutsak ederek alacaktır: “Kadındaki teshir kuvvetinin ondaki maddi hayvan kuvvetinden çok daha fazla olduğunu göstereceğim... Bu kendini herkesten yüksek gören adam pek yakın zamanda ayaklarımın altında sürünecek...” (Güntekin, 95). Bunu izleyen olay örgüsünde Ziya'nın tutumunda aşamalı bir değişim gözlenir. Sara'nın yaşamına girmesi bunca zamandır uzak kaldığı kadınların güdüsüne kapılmasına neden olmuştur. Sara'nın verdiği çiçek demetini tutarken yakalanması gibi davranışlarından

gözlendiği üzere Sara'ya karşı sergilediği kayıtsız tutumun çözülme sürecinde olduğu anlaşılmaktadır.

Ziya'nın kendisini uzaklaştırmasını olanaksız kılan mazeretlerle sürekli onu alıkoyan Sara, gönül sürgününe karşı bir birliktelik dayatmıştır. Böylece Ziya önceden kaçındığı köşke sıkça uğrar olmuş, artık düzenli olarak görüşür olduğu insanlara karşı uysallaşmıştır. Sara'yla yakınlaşma süreci Ziya'yı yıpratmıştır. O hala küstahlığını korusa da davranışları eski şakraklığını yitirmiştir: *“Homongolos bana veda ederek sokağa çıktı, ağır ağır gidiyordu. Fakat öyle dalgın, öyle yorgun bir yürüyüş ki... Sade bu yürüyüşü görsen Homongolos üzerindeki tesirinin derecesini anlarsın Sara...”* (Güntekin, 124). Köştekiler Ziya'nın gelişmeler karşısında durgunlaşmasını gözlerken Sara ondan bir evlilik teklifi alarak zaferini perçinlemeyi amaçlamaktadır.

Ziya'nın tutumundaki dönüşüm Sara'nın dayısının düğün gecesinde yemek masasında Sara'yla eşleştirilmesi üzerine kesinleşir. Ziya'nın mahzun tavırlarında artık eski alaycılığında iz kalmamış ve hoyrat davranışları pek görünmez olmuştur. Sara'nın kasabadan ayrılışının eli kulağında olmasına karşın yeterince yakınlaşamadıklarını düşündüğünü bilinçli olarak buruk bir dille ifade etmesi, Ziya'daki değişimi okura yansıtır. Ziya romanın başındaki halini anımsatmaksızın yüzü solgunlaşmış, sesi duygusallaşmıştır. Bu durum Sara'nın anlatımıyla; *“Evet kadın düşmanı artık mağluptu. Son dakikada elimi tutarken parmakları can çekişen hastaların eli gibi soğuktu”* (Güntekin, 140). Ziya'nın önceden yok saydığı kadınlardan birine yadsınamaz bir biçimde yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak bağlanmış olduğu okur tarafından da böylece anlaşılır.

1.3 Konuşmaları

Figürlerin konuşmaları, eylemlerinin ötesinde benliklerini duygusal ve düşünsel özellikleriyle derinleştirerek yapıtın kurmaca gerçekliğindeki yerlerinin anlaşılmasını sağlar: *“Roman ve anlatılarda kahramanların konuşmaları, onların kişilik özelliklerinin tanınmasında yardımcı olur”*² (Sever, 2008: 96). Bu doğrultuda romanda odak figür Ziya'nın konuşmalarına çokça yer verilmiştir. Eylemlerinde örtük kalan yönleri içerdiği çelişkilerle birlikte bu konuşmalarda açıklığa kavuşturulmuştur.

---

² Sever, Sedat (2008) **Çocuk ve Edebiyat** Tudem Yayınları

1.3.1 Karşılıklı Konuşmalar

Karşılıklı konuşmalar, figürlerin duygu ve düşüncelerinin dışı vurumudur. Romanda, Ziya'nın karşılıklı konuşmalarında yabancılaşmış, duygusuz ve kadın düşmanı tutumunun yansımaları görülür.

Ziya'nın karşılıklı konuşmalarının başat unsuru alaycılıktır. Toplumsal değerleri yadırgayan ve insanların içtensizliğini saptayan bu alaycılık, toplumdan kopukluğunun davranışsal boyutunun ötesinde bir değer ayrımı olduğunu göstermektedir. İnsancılığa aykırı, hoş karşılanmayan sözlerinin insanları kendine karşı kışkırtması Sara'nın düşünceleri üzerinden aktarılmıştır: *“Dikkat ediyor musun Nermin bu yalnız bir kadın düşmanı değil bir insanlık, bir vatan düşmanı...”* (Güntekin, 70). Toplumsal yargıları eleştirme yoluyla insanlarla alay etmesi çevresindekiler tarafından dışlanmasında bir etken olmuştur.

Ziya “kadın düşmanlığını” kadınların fiziksel gücünün zayıflığına dikkat çekerek alaycı bir üslupla dillendirmektedir. Sporcu kimliğini yücelten bir eda takınırken kırılganlıkla özdeşleştirdiği dişiliği küçümseyen sözler söylemektedir: *“Kadın düşmanlığı fikrimce gayet ayıp şeydir... Civanmert bir insan ancak kendi derecesinde, kendi kuvvetinde insanlarla çarpışır... Kadına düşman olmak sokakta minimini bir çocuğa silah çekmeye benzer...”* (Güntekin, 61). Bu sözleri kadınların tepkisini çekmiş, onun toplumdan dışlanmasına neden olmuştur.

Sara'nın yakın ilişki kurma çabası Ziya'yla daha içten konuşmalar yapmasını sağlar. Ziya'ya açık sözlülüğüne güvenmeyeceğini bildirdiğinde kadın düşmanı tutumundaki sözlerine devam eder. Sara konuşmalarında Ziya'nın farklılığına tanıklık eder. Ziya'nın olgulara yaklaşımı, fiziksel uğraşlarının güttüğü yaşamından edindiği yabancı alışkanlıklardan izler taşımakta ve toplumdan farklılığını göstermektedir. Doğa içindeki güzellikleri yadsırken kendini yabancılıkla özdeşleştiren, yalnızca fiziksellik ve spor odaklı söylemleri insansı duygulardan bütünüyle yoksun olduğu izlenimi vermektedir.

Sara'nın yaklaşmasının Ziya'da ona bireysel boyutta saldıracak bir tepkiselliğe neden olduğu görülmektedir. Sara'nın hassas noktalarından olan yaşlılık korkusuna ilişmiş ve *“sizin gibi küçük bir hanım”* nitelemesiyle sürekli onu küçümsemeye çalışmıştır. Buna rağmen kendisinden bir türlü uzaklaştıramadığı Sara'ya karşı tutumu zamanla değişime uğramıştır. Örneğin, Sara'ya yaptığı çocuk yakıştırması ileriki konuşmalarına duygu katmıştır: *“Küçük bir kardeşinin çocukça bir elemine gülen, fakat bir hüznün ve rikkat de duymaktan kendini alamayan*

bir ağabey gibi beni teselli ediyordu” (Güntekin, 135). Ziya'nın tutumundaki değişiklik konuşmalarında alaycılığın ve aşığılamaların yitmesiyle gözlemlenir.

Ziya kendisiyle de alay eder. Çirkinliğinin bilincinde olan Ziya, Sara'nın kendisine gösterdiği gerçekdışı ilgiyi anlamlandıramadığı için kendi çirkinliği üzerinden insanlara Sara'nın davranışlarının gerçekliğini sorgular. Övgülere karşı sergilediği alçakgönüllülükte de aynı bilincin yattığı görülmektedir. Olumlu kavramları sahiplenmekte zorlandığı ve aşırı olarak öz eleştirilerde bulunduğu söylenebilir. Kusurlarını dillendirerek kendisini çevresinden soyutlamaya ve insanlara bunu kanıksatmaya çalışır: *“Efendim ben kaba saba bir dağ adamıyım... Böyle kibar ve zarif meclisler için lazım gelen bütün vasıflardan mahrumum...”* (Güntekin, 85). Bu sözleriyle Ziya'nın toplumsal düzene aykırılığı ve ötekileştirilmeyi kabul ettiği anlaşılır.

1.3.2 İç Konuşmaları

İç konuşmalar, figürlerin iç dünyalarının duygu ve düşüncelerinin bütünlüğünde özgün aktarımıdır. Ziya'nın gerçek kimliğini ortaya çıkararak edimlerinin ve iç benliğinin aslında ayrıştığını gösteren iç sesi, romanda ölmüş arkadaşı Necdet'e yazdığı mektuplar biçiminde yer almıştır. Romanın başlarında sunulan gerçeklik bu iç konuşmaların anlatımıyla okurun belleğinde bambaşka bir görünüm kazanır.

Ziya'nın geçmiş yaşanmışlıklarını anlatan iç konuşmaları kişiliğinin gelişimine ilişkin çözümlemeler yapmaktadır. Ziya çirkinliğinin farkındalığını daha çocukluktan edinir ve bütün benliğini bu farkındalık üzerine kurar. Aslında çirkinliğinin insanlarla arasında yarattığı aşılamaz ayırım bu kabullenışı gerekli kılar. Ziya'nın okulunda bıçkın bir öğrenci olmasıyla başlayarak yalnız fiziksel gücü önemseyen bir tutumla duyguları yok sayan, çirkinliğine tek yaraşır bulduğu kimliğe büründürür: *“Aksilik ve küstahlık benim çehremde bir insana yegâne yakışabilecek iki süstü. Ben tatlı, rakik şeylerden bahsetsem, müşfik ve nazik tavırlar alsam kim bilir ne gülünç ve maskara görünürdüm?”* (Güntekin, 194). İncelikten yoksun tavırları kişiliğini göstermekten çok çirkinliğin kendisinde yarattığı koşullandırmanın bir sonucudur.

Nitekim Ziya'nın ölüm döşegindeki Necdet'i nişanlısıyla görüştürmemesinin nedeni acımasızlığı değil çirkinliğin uğursuzluğunu tanıyan bu anlayış olmuştur; yaşamındaki en büyük erinç kaynağı olan arkadaşının savaşta yaralanmış olan yüzünün nişanlısının zihnindeki imgeyi bozmasını ve bir şaşkınlık anı yaşanmasıyla tesellisiz ölmesini istememiştir. Ziya için çirkinlik ile değersizleşme özdeşdir: *“Bir genç kızın pürhaya gözleri çirkin bir maskenin altında saklı güzel bir ruhu görmeye muktedir mi sanıyorsun? (...) Homongolos bu derdin ezeli*

aşinasıdır” (Güntekin, 150). Yaşamı boyunca kendi seçiminde olmayan çirkinliğiyle bu iç çatışmayı o hep yaşamıştır.

Ziya, duygudan yoksun değildir. O bürünmek zorunda kaldığı kalıplarla okurun karşısına çıkarılır. Onun aslında yoksun olduğu şey, başkalarının sevgisidir. Bu doğrultuda onun kadın düşmanlığı gerçek bir olgu olmaktan çok istenmediğinin bilincinde bir sakınma, başka bir deyişle bir savunma mekanizması, kendini koruma eylemidir. Bir kadının sevgisini kazanmasının olanaksızlığıyla acı dolu bakışlarla karşılaşmaktansa kadınlardan büsbütün vazgeçmeyi seçer. Bunun için yırtıcı, duygusuz ve kadınlara hiç aldırış etmeyen biriymiş gibi davranır: *“Mamañih artık istediğim ruh sükununu elde ettim. Uzun egzersizler neticesinde ruhumu da, vücudum gibi, çelikleştirdim”* (Güntekin, 180). Böylelikle de artık ruhsal gereksinimlerini körelttiğine ve gönül bağlarından arındığına kendini inandırır.

Yapıtın ilerleyen bölümlerindeki Ziya’nın iç konuşmaları, Sara’yla ilişkisini ele alır. Çağrıldığı köşkte sergilediği hoyratça davranışları içtenlikli olmak yerine ürktüğü kadınlı topluluklardan uzaklaştırmak için kendisinin yaptığı anlaşılır. Kadınlardan en güzeli olan Sara ise umulmadık bir yaklaşım göstermiştir. Ziya dışarıdaki tutumundan ödün vermese de Sara’nın sakinliği ve hoşgörüsünden etkilenir, duygularını baskılasa bile bu kızın farklılığına karşı bir sempati duymadan edemez.

Ziya, Sara ile ilişkisinin ikilemlerle dolu olduğunu belirtir. Gündüzleri bir kadınla birlikteliğinin olanaksızlığını tanıyan köklü bilincinin doğruluk taşıyan kuruntuları ile Sara’yı yadırgamakta ve onun tutumunun içtensizliğini değerlendirmektedir. Sara’yla buluşma zamanı olan geceleri ise olagelmiş gönül boşluğunu dindirmek için Sara’yı aklayan sanrılar üretmektedir: *“Hastalığım başlamıştı Necdet. Görüşlerim, düşüncülerim gittikçe değişiyordu. Sara yavaş yavaş öteki insanlardan ayrılıyor, hastalanmış bir muhayyilenin bütün vehimleriyle süsleniyor, insanlarla ilahlar arasında bir mahluk oluyordu”* (Güntekin, 197). Ziya’nın Sara’ya karşı beslemeye başladığı duygular, duygusal varlığında kendisinin de ayırdına varabildiği bir dönüşüme neden olur.

Ömrü boyunca mutluluğa erişememiş Ziya için Sara ile birlikteliği bir ayrıcalıktır. Bu alışık olmadığı olumlu duygular, kendisini düşsel öğelere kaptırmasına neden olur. Sanki gecenin karanlığında bir kuytuda birlikte zaman geçirdiği Sara, onun nişanlısıdır. Hep sakınmış olduğu kadınlardan birinin doğrudan gözlerine bakacağı bir yakınlığa kavuşmuş olması Sara’yı artık yaşamının kaçınılmaz bir parçası kılmıştır. Aslında Sara’nın ilgisi, onunla yakınlaşma çabası Ziya’nın bu ulaşılmaz ve imkânsız aşk karşısında yok oluşunu da getirecektir: *“Sen artık öldün*

oğlum, dedim, onun gözlerinde büsbütün başka bir dünyaya baktın... Artık yaşayamazsın..." (Güntekin, 204).

Nitekim kuşkularını Sara'nın arkadaşlarına doğrulatıp gerçek emellerini öğrendikten sonra bile onunla birlikteliğini bırakamamış ve bağımlılığını itiraf etmiştir. Duygu yoksulu yaşamı içinde ilk kez deneyimlediği bu yoğun duygular onun yaşamına kaldığı yerden devam etmesini olanaksızlaştırır. Sara'nın bir intikam ve hırs uğruna aldığı bu karar, artık Ziya'yı tümüyle değiştirmiştir.

2. Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı yapıtındaki odak figür Ziya'nın yaşadığı olaylarla değişimi

Odak figür Ziya'nın yaşadığı olaylarla değişen kişilik gelişimi, olay örgüsünün yanı sıra geri dönüş tekniğinden yararlanan konuşmalarında yaşamından önemli kesitlerin aktarılmasıyla romanda kapsamlı olarak üç temel olguda incelenebilir.

Bunlardan ilki, çocukluğundan okul yaşantısına uzanan ötekileşme sürecidir. Fiziksel çirkinliğinden ötürü Ziya'nın kişiliğinin olumsuzlukla var edilmesi hem ailesel hem de çevresel boyutta onu kötüleyen ve dışlayan bir tutuma neden olur. Okul yaşantısındaki ezilmişliği onu bireysel bir arayışa götürürken elinde olmayan nedenlerle yalnızlığı, daha çocuk yaşında peşinen kabul eder: *"Yalnız kalmanın o bin bir şeklinden biri, şüphesiz en korkuncu olan 'çirkinlik' beni ebedi bir ayrılığa mahkûm ediyordu"* (Güntekin, 183).

Ötekileştirilmeye karşı var olma çabası, bağımsızlık üzerine kuracağı sporcu kimliğine sığınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu kimliğin temeli, insanların ona yüklediği olumsuz anlamları sahiplenilen ve gereksinimlerini ve ilişkilerini toplumdan sınırlandıran bir yaşam biçimidir. Çevresinden göremediği yakınlık duygusuna olan gereksinimini hırçınlaşan bir tutumla boşlamıştır; yüzeysel ilişkilerle yetinerek dış görünüşünün bozukluğuna göre davranan ve duygularını böylece örten kaba bir adam olup çıkmıştır. Sevgiden zorunlulukla vazgeçmesi, gönül ilişkisi kurmasını da engellemiştir: *"Fakat yüreğimdeki gizli yaralar, bereler vücudumdakilerden çok daha derindi. Sevdiklerini, sevildiklerini söyleyen insanlara başka dünyalardan gelmiş harikulade mahluklar gibi hayretle bakardım"* (Güntekin, 175). Ziya'nın sevgi eksikliğinden doğan ruhsal çatışmalarını dindirebilmek için kadınlarla ilişkisini en aza indirmesi gerekmiş ve sancılı bir arınma sürecine girmiştir.

Ziya'nın insanlarla ilişkilerinde duygusal boyutun eksik olması ve genel çekingen tutumu, onu toplumsal yaşama aykırılaştırır. Öğrencilik döneminden benimsemiş olduğu yaşamın odağındaki sporu çirkinliğinin hoş görülmemesinden ötürü kariyerleştirememiş olması, insanlarla olan bütün bağlarını da koparmıştır. Sporcu kimliğinin ardına saklanarak yalıtılmışlıkta yaşamayı seçmesi ve bu yalnız yaşam biçiminin getirdiği davranışsal farklılıklar toplumla arasındaki ayrımı pekiştirmiştir. Bu bağlamda olay örgüsünün temelinde yer alan Ziya'nın toplumla çatışması, figürün ötekileştirilmesi üzerinden gerçekleşmektedir.

Ziya'nın kişiliğini değiştiren önemli bir olay dizisi de Necdet'in vefatına değin süren dostluklarında yaşadıklarıdır. Necdet'in Ziya'nın yaşamına girişi okuldaki ezilmişliğini kavgacılıkla aşmış olduğu yani duygusuzluğu benimsemekte olduğu döneme rastlar. Naif ve çelimsiz bir çocuk olan Necdet'i zorbalardan koruyarak bedensel yetkinliğini ilk defa yıkıcılık yerine yapıcılıkta kullanması duygusal varlığı için devrimsel bir nitelikte olmuştur: "*Sana himaye vadettiğim bu dakika hayatımın en mühim bir dönüm noktasıydı. Dünyada ilk defa benim de sevdiğim insan oluyordu*" (Güntekin, 166). Necdet'i kollamak öteden beri yitik olan sevgi duygusunu Ziya'ya geri kazandırmış, bu yeni arkadaşlık kendisi için bir öncelik olmuştur. Çirkinliğinden ötürü gönül yalnızlığına mahkûm olsa bile bu arkadaşlıkta karşılıklı bir duygu bağı paylaşmıştır: "*Evet sevda denen şeyi tanımadan dünyadan geçecektim. Fakat sen bana hiç olmazsa dostluğu, arkadaşlığı tanıttın Necdet... Mahrum bir insan için bu da epeyce bir şeydir*" (Güntekin, 175). Necdet, Ziya'nın ömrü boyunca "gerçek" tek arkadaş ve duygudaşdır. Ziya'nın duygularını diriltten ve onu özünde duyarlı biri kılan da bu arkadaşlıktır. Başka bir söylemle Necdet, Ziya'nın çektiği yalnızlığın çaresidir.

Ziya'nın arkadaşını özlemle andığı kederli mektuplarından anlaşılacağı gibi ölümün neden olduğu ayrılıkları Ziya'yı epey yıpratmıştır. Sevgi, hatta esirgeme çerçevesinde ilişki kurduğu arkadaşından sonra duygusal bir birliktelik daha yaşayamamıştır. Bu bağlamda Sara'yla zorlu ilişkisi sırasında yazdığı mektuplarda Necdet'in yokluğunda duygu karmaşasını açıklayabileceği ve dayanabileceği bir kimsenin olmayışından sitem etmiştir: "*Fakat Homongolos'u en kuvvete muhtaç olduğu zamanda yalnız bırakmış bulunuyorsun...*" (Güntekin, 184). Yalnızlık, ölümün bıraktığı boşluk ile depresmiş ve kurgudaki duygusal anlamda bocalayışını pekiştirmiştir.

Son olarak romanın olay örgüsünde kapsamlı bir değişim daha yaşadığı görülür. Bu da Sara ile ilişkisinde bir içsel çatışma yaşamasıyla gerçekleşen değişimdir. Sara'nın sevecen davranışlarına aldanarak bunca zaman kanıksamış olduğu gönül yalnızlığından kurtulabileceğine inanır. Benliğindeki değerlerle çelişir bir duruma düşmüş olduğu için Sara ile

yakınlaşma süreci duygusal çalkantıların da nedenidir: “*Homongolos galiba seviyor... Homongolos ve aşk... Dünyada bu iki kelimenin yan yana gelmesinden daha komik bir şey tasavvur edilemez...*” (Güntekin, 184). Sonunda Sara’ya duyduğu aşkı kabullenerek eski *kadın düşmanı* tutumundan ödün vermek zorunda kalır. Bu durum davranışlarına da yansır. Önceleri kadınlarla iletişim kurmaktan sakınıırken artık Sara’yla birlikte olmak uğruna kadınlarla sıkça görüşür olmuştur. Sara’ya karşı takındığı tavır ise özellikle bu değişimden etkilenmiştir. Ziya’nın kadınlarla ilgili aşağılayıcı söylemlerini bırakarak ince davranmaya çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda Ziya, duygu dünyasında yaşadığı dönüşümle birlikte yaşamının önceki evrelerinden edinmiş olduğu kimliğini de içine alan eylem boyutunda bir değişim sürecinden geçmiştir, diyebiliriz.

SONUÇ

Reşat Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı adlı romanının kurmaca gerçekliğinde odak figür Ziya aracılığıyla toplumdan dışlanmışlık olgusu ele alınmıştır. Romanın başında okurun gözünde olumsuz bir karakter çerçevesi çizilmiştir.

Ziya'nın kişilik yapısı duygu ve insanlık yoksunu olarak tanımlanmış, özellikle kadınlara karşı sergilediği hoyrat davranışlar bakımından *kadın düşmanı* olarak nitelendirilmiştir. İnsanlara bağlanmaktan ve kadınlarla birliktelikten kaçınarak spor etkinliklerinden başka herhangi bir uğraşa yanaşmamaktadır. Duygusuzluğundan kaynaklandığı düşünülen bu sıra dışı yaşamında sınırlı tuttuğu toplumsal ilişkilerinde ise alaycı bir yaklaşım izleyerek insanları kendinden uzaklaştırdığı görülmektedir. İkili konuşmalarında yer alan alaycı sözleri ve insanlara düşkünlüklerini açığa çıkarmak için oynadığı oyunlar bu tutumunun göstergeleri olmuştur.

Ziya'nın kasabaya yeni gelen Sara'nın albenisine karşı kayıtsız kalması romanın ana çatışmasının temelini oluşturmuştur. Sara onun ilgisini kamçılayarak kadınlara karşı takındığı tutumu yıkmak için sahte bir aşk gösterisi yapmayı amaçlamıştır. İlk zorlukla gerçekleştirdiği buluşmalarının sonrasında Ziya'nın tavrının yumuşadığı görülmüştür. Ziya önceleri aldırıışsız ve küçümseyici söylemlerde bulunmasına karşın konuşmaları zamanla duygusal içerikli olmaya başlamıştır. Ayrıca Sara'nın konakladığı köşke direnç göstermeden sıkça uğrar olması kadın düşmanı tutumunun çözülme sürecinde olduğunu iletmiştir. Olay örgüsünün sonunda Sara'nın yakında kasabadan ayrılacağı haberi üzerine belirgin biçimde duygusal tepkiler vermesi kadınlara yönelik tutumu açısından değişimini açıkça göstermiştir.

Romanın Ziya'nın anlatımını içeren bölümlerinde okur, figürün iç dünyasına tanıklık ederek onunla bir yakınlık kurar. Onun yaşamı süresince gelişmesini gözlemleyerek roman uzamındaki konumunu kavrar. Bunu için Ziya'nın ölü arkadaşı Necdet'e yazdığı mektuplarda yer alan iç konuşmaları aracılığıyla yaşamının erken dönemleri işlenmiştir. Çocukluk çağında aile bireylerinin kendisine yaklaşımından çirkinliği benliğinin önemli bir parçası olarak bellemiştir. Okul yaşantısına da uzanan bu tutum, insanların çirkinliği nedeniyle Ziya ile çatışma durumunda olması izleğini oluşturmuştur. Çevresindeki herkes tarafından hırpalanınca Ziya kendisini savunmak için dövüşçülüğe eğilmiştir. Böylece sporcu kimliğini benimsemiş ve insanlarla ilişkisini kısıtlamıştır. Çirkinliğini kanıksamak ayrıca kadınlara bakış açısını da değiştirmiştir. Dış görünüşünün bir kadınla birlikteliğini olanaksızlaştırdığını kavrayarak gönül yalnızlığını seçmiştir. Kadınlardan olabildiğince uzaklaşmak adına kadın düşmanlığı tutumunu benimsemiştir.

Ziya, tıpkı kendisi gibi okulun zorbalarına karşı korunmasız kalan Necdet'in korumacılığını üstlendiği zaman duygusal açıdan oldukça etkilenmiştir. Fiziksel gücünü bir kavga aracı olarak görmek yerine ilk kez bir başkasına yardım etmek için kullanması, kavgacılık için gömdüğü duygularını yeniden canlandırmıştır. Bu olay sayesinde kurulan arkadaşlıkları zamanla büyüdükçe Ziya yakın bir birliktelik yaşamayı, dolayısıyla da bir insana değer vermeyi öğrenmiştir. Bu bağlamda Ziya'nın duygu dünyasının eylemleriyle dışarıya yansıttığından çok daha gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Necdet'in ölümünün Ziya'nın üzerinde yarattığı etki bu durumu kanıtlar niteliktedir. Arkadaşlıklarının öncesinde olduğu gibi Ziya yine yalnızlaşmış ve bir daha kimseyle duygusal bağ kuramamıştır. Bunun sonucunda duygusal anlamda çöküş yaşamıştır. Böylece Ziya'nın iç sesi aracılığıyla romanın başında sunulan gerçeklikle örtüşmeyen bir gerçekliğe ayna tutulmuştur. Ziya, farklı yaşam kesitlerinde yaşadığı dönüşümlere bağlı olarak görünene karşıt bir biçimde duygusal varlığı karmaşa içerisinde olan derinlikli bir figür olarak iletilmiştir.

Sonuç olarak, Bir Kadın Düşmanı adlı romanda olağandışı ve estetik beğeniden uzak fiziksel görünüşünden ötürü toplumsal düzenden dışlanan odak figür Ziya'nın yaşadığı olaylar çerçevesinde uğradığı değişim ve dolayısıyla sahiplendiği kimliğin dönüşümü anlatılmıştır. Bu bağlamda çeşitli anlatım tekniklerinden yararlanılarak figürün kişilik özelliklerinin ana olay örgüsündeki değişiminin yanı sıra yaşamın farklı dönemlerinde hangi yönlere evrildiği ele alınmıştır.

KAYNAKÇA

Güneş Sezai. *Anlatım Bilgisi*. Nokta Yayınevi, 2004.

Güntekin Reşat Nuri. *Bir Kadın Düşmanı*. İnkılâp Kitabevi, 2017.

Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem, 2012.